

Greie leger, høyt fravær

Når pasienter vil ha greie leger, og legene vil ha mange pasienter, blir sykefraværet for høyt.

På mange områder har markedet vist seg som en overlegen organisasjonsform. Kjøper går dit han kan gjøre det beste kjøpet. Skal selgeren henge med må han derfor tilpasse seg og tilby de varene kundene ønsker, til en konkurransedyktig pris. Konkurransen mellom selgere sikrer derfor både kvalitet og pris. Også primærhelsetjenesten er organisert i et marked. Fastlegen får betalt etter hvor mange pasienter han har, og hvor mye han gjør. Pasienten kan enkelt velge seg fastlege på nettet. Er vi misfornøyde med legen, kan vi altså bare bytte til annen, så lenge det finnes andre leger med ledig kapasitet.

Legen må derfor være tilgjengelig, ha gode åpningstider, behandle pasientene godt, og på alle måter sørge for at de er fornøyde. Og folk er fornøyde; fastlegeordningen er svært populær.

Men kan det tenkes at markedet også har noen bivirkninger?

I motsetning til en grønnsakshandler, frisør eller håndverker, selger ikke legen bare sin egen tid eller sine egne varer. Legen «selger» også produkter han ikke selv betaler for, men som han er satt til å vokte på vegne av fellesskapet. Legen er gitt en rolle som portvokter for kostbare legemidler (blåreseptordningen), henvisninger til spesialisthelsetjeneste og sykemeldinger.

Kan det tenkes at markeds konkurransen gjør at legen blir mer generøs med disse oppgavene han forvalter for fellesskapet?

Om markedet gjør at legen blir mer tilgjengelig og mer serviceinnstilt, er det da utenkelig at han i møtet med kravstore pasienter også gir dem «det de vil ha», vel vitende om at alternativet ofte kan være at pasienten bytter lege?

I en ny forskningsartikkel, skrevet sammen med Knut Røed, forsøker vi å finne ut av hvorvidt markedsorganiseringen har en bivirkning, i form av økt sykefravær. Analysen består av tre steg. Først måler vi hvor «strengte» og «snille» legene er til enhver tid. Vi gjør det med hjelp av en statistisk



Om markedet gjør at legen blir mer tilgjengelig og mer serviceinnstilt, er det da utenkelig at han i møtet med kravstore pasienter også gir dem «det de vil ha», vel vitende om at alternativet ofte kan være at pasienten bytter lege? Foto: Istock



I vårt datamateriale er det også et knippe leger som bytter mellom fast og variabel lønn. Disse endrer da også praksisstil; de er strengere med fast lønn og «snillere» med variabel lønn

Fredagskronikk Simen Markussen



Forskningen

Hvem: Simen Markussen og Knut Røed, Frischsenteret

Hva: The market for paid sick leave

Hvor: Tilgjengelig på IZA DP 9825

modell som sammenligner hvor mye sykefravær ulike leger skriver ut til de samme pasientene, noe som er mulig fordi pasienter stadig vekker bytter lege.

Steg 2 går ut på å finne om det virkelig er sånn at pasienter bryr seg om hvor «snill» legen er når de velger seg ny fastlege. Vi studerer da rett og slett nesten 400.000 faktiske legebytter, der en pasient har vært hos samme lege i minst 12 måneder før han bytter til en ny lege.

Vi bretter da ut en «meny» av leger, bestående av de legene som er vanligst å benytte blant dem som bor i nabolaget, og studerer hva det er ved legene som gjør at de blir valgt. Da finner vi en rekke selvfølgelig ting, som at pasientene ønsker gangavstand til legen, og at legen skal ha samme kjønn og omtrent samme alder som pasienten.

Interessant nok finner vi også at pasientene foretrekker at legen er «snill» med sykemeldinger. Spesielt gjelder dette de pasientene som selv har en sykefraværshistorie det siste året.

Etter å ha slått fast at legene ser ut til å tjene på å være generøse med sykemeldinger, er siste skritt å sjekke om de faktisk også blir mer generøse når det lønner seg. Vi måler dette på flere ulike måter.

Først benytter vi data for hvor

mange pasienter legen ønsker å ha og hvor mange han faktisk har. Vi finner da at legen blir snillere dersom han ønsker seg flere pasienter enn han faktisk har. Deretter måler vi hvor mye konkurranse legen har fra de andre legene som opererer i samme geografiske marked. Hva om de andre legene, altså konkurrentene, ønsker seg flere pasienter eller om det kommer en ny lege inn slik at konkurransen øker, hva skjer da?

Også da finner vi at legen blir snillere.

En liten andel av landets fastleger har fast lønn, slik at for dem er det ikke noe å tjene på å få flere pasienter. Disse legene er strengere. I vårt datamateriale er det også et knippe leger som bytter mellom fast og variabel lønn. Disse endrer da også praksisstil; de er strengere med fast lønn og «snillere» med variabel lønn.

Legene med fast lønn lar seg heller ikke påvirke hverken av at de selv mangler pasienter eller at konkurransen fra de andre legene endrer seg.

Alt i alt finner vi at sykefraværet hadde vært tre-fire prosent lavere dersom vi ikke hadde hatt et slikt marked. Mange steder er konkurransen mellom leger svært liten, så om vi i stedet kun ser på den halvdel av landet

med mest konkurranse, vinner vi at fraværet er syv-åtte prosent høyere på grunn av markedet.

Bør markedet da legges om? I mine øyne er det for tidlig å si. Vi må vite mer om de samme bivirkningene er der for spesialisthenvisninger, legemidler med mer. Og vi må veie ekstrakostnadene opp mot gevinsten markedet trolig gir i form av bedre service.

Men det er sjelden lurt å la bukken passe havresekken, ei heller om bukken har legefrakk.

Simen Markussen, forsker, Frischsenteret

Se også side 14-15

Mer debatt på side 28-30

Kupp og kaos på Ås
Morten Jerven

Antisårbare systemer
Kjell Jørgen Hole

Forutsigbar bistandskritiker
Per Øyvind Bastøe

Tørket torsk, ikke saltet
Torbjørn Trondsen

Skyter vilt fra hoften
Geir Woxholth

Fredagskronikken



Alexander Cappelen



Bård Harstad



Ola Kvaløy



Katrine Løken



Simen Markussen



Mari Rege



Karen Helene Ulltveit-Moe

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentraltbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replik:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.